

Õiguskantsler

Hanno Pevkur
Kaitseministeerium
info@kmin.ee

Meie 10.01.2025 nr 6-2/241949/2500180

Reservväelastele toetuse ja hüvitise määramine

Lugupeetud minister Hanno Pevkur

Õiguskantsleri poole pöördus reservväelane, kes soovis hinnangut, kas reservväelastele kehtestatud tagatised vastavad Eesti Vabariigi põhiseadusele. Avaldaja selgitas, et õppekogunemisel osalemise tõttu kandis ta küllaltki suurt varalist kahju, sest sel ajal jäi tal saamata töötasu ning välisriigist Eestisse jõudmiseks pidi ta tegema märkimisväärseid kulutusi, mida reservväelaste toetus ja hüvitis ei kata.

Leian, et määrused, mis näevad ette reservväelastele toetuse ja hüvitise maksmise, ei ole vastuolus põhiseadusega, kuna toetuse ja hüvitise piirmäärad on kehtestatud Kaitseväe ametikohtadele vastavatest palgaastmetest lähtudes ja kaitseväekohustuse täitmine (sh reservteenistus) on üks osa laiapindsest riigikaitsest (riigi julgeoleku tagamisest). Paraku ei ole reservväelaste toetuse ja hüvitise aluseks võetud Kaitseväe ametikohtade palgaastmetele vastavaid palgamäärasid aastate jooksul oluliselt tõstetud ja nii ei arvesta reservteenistuse toetuse ja transpordikulude hüvitamise piirmäärad elukalliduse tõusu.

Palun kaaluge reservväelastele makstava toetuse ja hüvitise piirmäärade tõstmist, et need oleksid põhiseaduse kohaselt üldistes huvides õiglased ja ajakohased.

Ootan Teie vastust 2025. aasta veebruarikuu lõpuks.

Reservväelastele makstava toetuse ja hüvitise suurus

1. Reservteenistus on riikliku kohustuse täitmine. PS § 124 kohaselt on Eesti kodanikud kohustatud osa võtma riigikaitsest seaduses sätestatud alustel ja korras. Reservväelaste tagatised õppekogunemise ajal on sätestatud [kaitseväeteenistus seaduse](#) (KVTS) §-s 80. Selle kohaselt hüvitatakse (lõige 1) reservteenistusse kutsutud isikule piirmäära ulatuses reservteenistusse ja sealt tagasi sõidu kulu ning makstakse (lõige 5) reservteenistuses oldud aja eest toetust.

2. Reservteenistuse ajal hüvitise ja toetuse maksmisega soovitakse kompenseerida reservväelasele kahju, mis tekib selle tõttu, et ta osaleb õppekogunemisel ja ei saa ajutiselt täita oma igapäevaseid ülesandeid. Samas peab toetuse ja hüvitise suuruse määramisel arvestama, et riik tagab reservväelasele õppekogunemise ajal kohapealse tasuta transpordi, majutuse ja toitlustamise.

3. KVTS § 80 lõike 2 kohaselt kehtestab reservteenistusse kutsutule sõidukulu hüvitamise tingimused, ulatuse ja korra valdkonna eest vastutav minister määrusega. [Kaitseministri 06.02.2013 määrus nr 7](#) § 2 näeb ette, et rahvastikuregistri andmete järgi Eestis elavale reservväelasele makstakse sõidukulu hüvitist 40 eurot (lõige 2) ning välisriigis elavale reservväelasele 125 eurot (lõige 4).

4. Seega hüvitatakse reservteenistusse kutsutule kulud, mida ta peab tegema kogunemiskohta ja tagasi sõitmiseks. Sõltuvalt olukorrast võib kogunemiskohaks olla reservteenistuse toimumise koht või muu koht, kust reservteenistusse kutsutud viiakse edasi õppekogunemise toimumiskohta. Sõidukulude hüvitamise aluseks võetakse rahvastikuregistri andmed, kuid olenevalt kogunemiskohast võivad transpordikulud olla erinevad, mistõttu sõidukulude hüvitamise täpset suurust ei ole alati võimalik hinnata.

5. Arvestades Eesti territooriumi väiksust, on osal juhtudel nii 40 eurot kui ka välisriigis elava inimese sõidukulu katmiseks ette nähtud 125 eurot piisavalt suured hüvitised, et reservväelased saaksid sõita Eesti eri piirkondades toimuvatele õppekogunemistele.

6. Sõidukulud hüvitatakse rahvastikuregistrisse kantud elukoha aadressi alusel. Seega võib välisriigis viibiva inimese sõidukulude hüvitamine osutada tõesti keeruliseks. Kui rahvastikuregistrisse kantud aadress ei lange kokku inimese tegeliku elukoha aadressiga, siis määruse kohaselt ei ole inimesel võimalik suuremat hüvitist taotleda. Samas on kõigil Eesti elanikel kohustus hoolitseda selle eest, et rahvastikuregistrisse oleksid kantud nende tegeliku elukoha andmed.

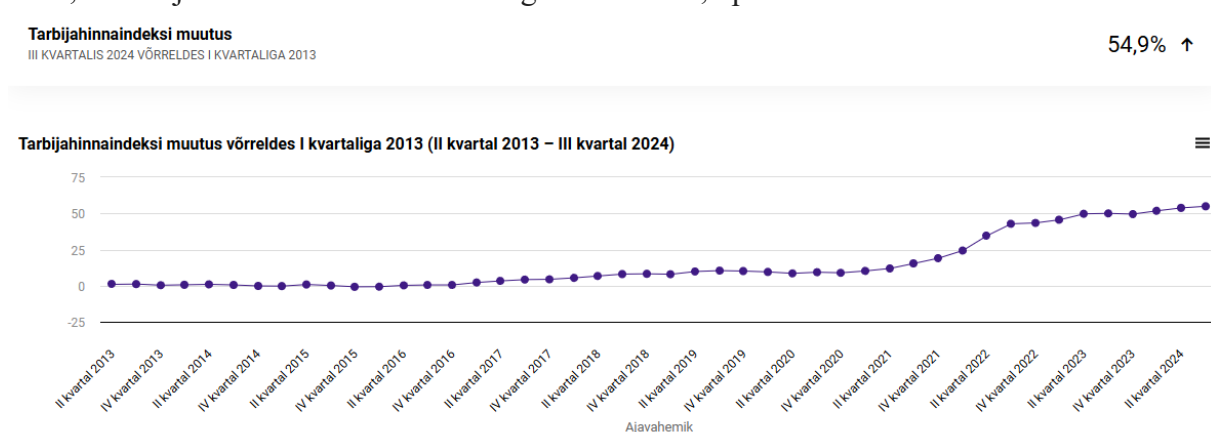
7. KVTS § 80 lõikes 6 on öeldud, et reservteenistuses oldud aja eest makstava toetuse suuruse ja maksmise korra kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega. [Vabariigi Valitsuse 03.01.2017 määruse nr 1](#) § 3 lõike 2 kohaselt makstakse reservväelastele õppekogunemisel osalemise aja eest toetust olenevalt ametikoha põhiliigist:

- 1) sõdurile 37 eurot päevas;
- 2) allohvitserile 40 eurot päevas;
- 3) ohvitserile 50 eurot päevas.

Kõrgendatud kaitsevalmiduse ajal makstakse reservväelasele õppekogunemisel osalemise eest toetust olenevalt ametikoha põhiliigist 75 eurot, 80 eurot ja 100 eurot päevas.

8. Vabariigi Valitsuse määrus on kehtestatud 2017. aastal. [Eelnõu seletuskirja](#) kohaselt võeti 2017. aastal toetuste suuruse kehtestamisel arvesse tegevväelaste üldist palgasüsteemi, mille kohaselt langes toetuse arvestuslik suurus kokku vastava auastme põhiliigi madalaima taseme palgaga. Kaitseminister on kehtestanud tegevväelase sõjaväelise auastmega rahuaja ametikohtade palgaastmestiku [07.03.2013 määruse nr 12 lisas](#). Kuigi võiks eeldada, et (võrreldes 2013. aastal) toetuse piirmäära aluseks olnud tegevväelaste palgasüsteem on muutunud, on vastava auastme põhiliigi madalaima taseme palgaastmed enamjaolt samaks jäänud (sõduril 1100 eurot: 30 päeva = 36,6 eurot päevas). Samas on varasemate palgaastmetega võrreldes loodud siiski juurde täiendavaid palgaastmeid (senise T15 asemel on kuni T25 astet, millele vastavad kõrgemad palgamäärad).

9. Võttes aluseks [Statistikaameti avaldatud tarbijahinnaindeksi](#) andmed aastatel 2013–2024, on näha, et tarbijahinnaindeks on 11 aastaga tõusnud 54,9 protsenti.

* Võrrelda saab kuud kuuga, kvartalit kvartaliga või aastat aastaga.

** Avaldatud tarbijahinnaindeksi muutuste arvutamiseks on kasutatud ümardamata indekseid. Kalkulaator kasutab andmebaasis olevaid kahe komakohani ümardatud indekseid, mistõttu võib tulemus mõningatel juhtudel 0,1 võrra erineda.

10. Keskmise brutopalk on tõusnud võrreldes 2013. aastaga (949 eurot) ligi kaks korda: [2024. aasta juunis oli keskmine brutopalk 2113 eurot](#). Palgaportaali [palgad.ee](#) kohaselt on Eestis sõduri (riigikaitse ja turvavaldkond) keskmine netokuupalk vahemikus 1242-2120 eurot. Arvestades et ohvitserile makstakse toetust 50 eurot päevas, allohvitserile 40 eurot ja sõdurile 37 eurot päevas, siis ühes kalendrikuus oleksid toetused vastavalt 1500, 1200 ja 1110 eurot. See näitab selgelt, et 2013. aasta kehtestatud toetuse piirmäärasid ei saa praegu pidada ajakohaseks, sest elukallidus on selle ajaga märgatavalt tõusnud.

11. Õppuste korraldamine toob kaasa märkimisväärse kulu riigieelarves. Näiteks kui 2018. aastal osales õppekogunemistel 6053 reservis olevat inimest (715 ohvitseri, 1649 allohvitseri ja 3689 sõdurit), siis 2023. aasta õppekogunemistele oodati 25 700 reservväelast (kaitseministri 14.10.2022 [määrus nr 20](#)).

12. Piirmäärade alusel õiglase hüvitise määramist mõjutab ka KVTS § 80 lõikes 6¹ sätestatu. Selle sätte kohaselt võib tööandja maksta reservteenistuses viibijale töötasu või hüvitada talle palga ja reservteenistuses osalemise aja eest makstud toetuse vahe. Sellega antakse tööandjale võimalus motiveerida ja toetada oma töötajat ning samas panustada riigikaitse.

13. Kuigi riigi ja tööandjate toetus võib teatud juhtudel leevendada reservväelaste omandipõhiõiguse piiranguga tekkivat kahju, ei võimalda see paljudel juhtudel siiski maksta õiglast hüvitist.

Reservväelastele makstava toetuse ja hüvitise proportsionaalsus

14. Reservväelastele toetuse maksmisega püütakse vähendada põhiõiguste ja vabaduste piirangut ning inimesele pandud kohustusest tulenevat koormust. Samas ei saa reservväelasi võrreldes tegevväelastega kohelda oluliselt erinevalt. Toetuse ja hüvitise maksmisega vähendatakse inimese suhtes kohaldatud piirangu või kohustuse intensiivsust ja ulatust ning tagatakse, et selline piirang või kohustus on eesmärgi suhtes proportsionaalne.

15. Omandipõhiõigust on PS § 32 kohaselt lubatud piirata eesmärkidel, mis ei ole põhiseadusega vastuolus. ([RKPKo 17.04.2012, nr 3-4-1-25-11](#), punkt 37).

16. Põhiseadus ei nõua igasuguse üldistes huvides seatud omandikitsenduse hüvitamist. Samuti ei tulene põhiseadusest nõuet, et kahju hüvitataks täielikult ja kohe. Isikule tuleb tekitatud kahju hüvitada eelkõige juhul, kui hüvitise või toetuse maksmata jätmine läheks vastuollu PS §-st 12 tuleneva võrdsuspõhiõiguse ja PS §-s 11 sätestatud proportsionaalsuse põhimõttega ([RKPKo 15.06.2021, nr 5-21-3](#), p 40).

17. Reservteenistus on riigikaitsekohustuse täitmine. PS § 124 lõigetes 1 ja 2 on sõnastatud riigikaitse keskne põhimõte: riiki kaitsevad Eesti kodanikud üldise põhiseadusliku kohustuse alusel. Seega ei ole riigikaitsest kohustatud osa võtma ainult elukutselised kaitseväelased, panustama peavad ka reservväelased. See põhimõte on väikeriigi jaoks ülioluline. PS § 124 ei nõua seadusega üldise teenistuskohustuse kehtestamist, mille peaks läbi tegema kõik kodanikud, vaid annab võimaluse rakendada riigi julgeoleku tagamiseks riigikaitse laia käsitust, kus kõik kodanikud on kaitsetegevusse kaasatud.

18. Riigikohus on varem nentunud, et PS §-ga 32 tagatud omandipõhiõigus kaitseb nii asju kui ka rahaliselt hinnatavaid õigusi ja nõudeid, sealhulgas nt õigust pensionile ([RKÜKo 26.06.2014, nr 3-4-1-1-14](#), p 88). Reservväelaste õigus töötasu hüvitamisele on osa omandipõhiõigusest. Leian, et PS ei nõua igapähele tema saamata jääva tulu täielikku ja täpset hüvitamist.

Kokkuvõte

Riigi julgeolek ja laiapindse riigikaitse korraldamine on põhiseaduse kohaselt väärtused, mille kaitsmine annab legitiimse eesmärgi põhiõiguste piiramiseks nii rahuajal kui erakorralise ja sõjaseisukorra ajal. Reservteenistus on riikliku riigikaitsekohustuse täitmine. PS § 124 kohaselt on Eesti kodanikud kohustatud osa võtma riigikaitsest seaduse sätestatud alustel ja korras.

Põhiseadus lubab piirata reservteenistusse kutsutud inimese õigust reservõppekogunemisel osalemise tõttu tekkinud kahju (sh saamata jäänud tulu) täielikule hüvitamisele.

Kui reservväelaste toetuse ja hüvitise piirmäärad ei vasta enam praegusele elukallidusele ega motiveeri reservväelasi õppekogunemistel osalema, on võimalik toetuse piirmäära tõstmisel lähtuda Kaitseväge palgasüsteemi kõrgemast palgaastmest või Eesti keskmisest brutopalgast. Samuti on võimalik sarnaselt vanemahüvitisega, millal säilitatakse isikule eelmise kalendriaasta keskmine töötasu, kehtestada reservväelastele makstava toetuse ülemmäär, mis arvestaks piisavalt ka suurema sissetulekuga inimeste huve, kuid välistaks samas võimaluse, et riik peab kandma ettenägematuid ja ülemäära suuri kulusid.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Rait Sannik 693 8438
Rait.Sannik@oiguskantsler.ee